

б) формування правового механізму, за допомогою якого можна було б подолати відчуження людини і громадянина від засобів виробництва, власності, від безпосередньої та представницької форм демократії;

в) чітку роботу законодавчої влади на основі Конституції і конституційних законів;

г) створення системи незалежних загальних і спеціалізованих судів та інших ланок судової системи;

г) формування у людей нового правового мислення, високого рівня правової культури, знань про життєво необхідні закони та вміння використовувати ці закони в повсякденному житті.

Правовий статус істотно дестабілізувався в результаті тих негараздів, що відбуваються сьогодні в суспільстві: соціальна напруженість, політичне протистояння, складна криміногенна обстановка, екологічні та технологічні катастрофи, шоківі методи проведення реформ, тощо.

Визначення в Конституції України нашої держави як соціальної і правової є до певної міри передчасним: на цих засадах базується програма подальшого державотворення, проте ці положення не є констатацією реального стану справ[4, с.113].

Необхідно розробити і прийняти наукову концепцію розвитку українського законодавства, в якій потрібно передбачити механізм переорієнтації чинного законодавства на правове забезпечення прав людини, приведення чинного законодавства у відповідність з міжнародними стандартами з прав людини.

До пріоритетних напрямків діяльності різноманітних сучасних суспільних інституцій (насамперед, правових держав) традиційно належить функція всебічного забезпечення прав і свобод людини. Відповідно до цього варто наголосити на визначеному в основному законі нашої країни праві кожного на отримання правового статусу особи в широкому розумінні, тобто такому, що може стосуватись різноманітних сфер інтересів особи.

Накопичені і реалізовані в національному законодавстві про статус особи теоретичні напрацювання та усталена практика свідчать про можливість створення вже найближчим часом реально незалежного і якісного забезпечення прав і свобод людини. Враховуючи те, що проблематика реформування лежить і в площині законотворчості, уряд різних країн активно бере участь в розробці законопроектів та інших нормативно-правових актів, які максимально сприятимуть процесу реформування.

Така підтримка виступає ще і своєрідним символом реальності прав, які не розглядаються як привілеї для окремих осіб, а спираються на закон та правопорядок і забезпечуються професійними адвокатами в правовій державі.

З урахуванням зміцнення громадянського суспільства і підвищення активності його окремих інституцій, незалежно від держави розширилась мережа суб'єктів надання правової допомоги особам без громадянства. Такі недержавні структури несуть більше навантаження, оскільки є більш мобільними і менш залежними від адміністративно-бюрократичних процедур.

Список використаних джерел:

1. Видавництво «Юридична думка», 2006. — 544 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://pidruchniki.com/10560412/pravo/garantiyi_prav_svobod_lyudini_gromadyanina_ukrayini.
2. Колодій А.М. Права людини і громадянина в Україні / А.М. Колодій, А.Ю. Олійник. — К.:Юрінком-Інтер, 2004. — 336 с.
3. Калюжний Р.А. Теорія держави і права / Калюжний Р.А., Пархоменко Н.М., Легуша С.М. — К., 2005. — 176 с.
4. Волинка К. Г. Теорія держави і права/ Волинка К.Г — К: МАУП, 2003. — 240 с.

Доцент кафедри кримінального права НАВС, к.ю.н., доцент

Мостепанюк Людмила Олександрівна

ПОНЯТТЯ «МІЖНАРОДНИЙ ЗЛОЧИН» У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Зміст поняття «міжнародний злочин» визначається міжнародно-визнаним характером

цінностей, на яке він посягає. Говорити про міжнародний злочин як про діяння, злочинність якого є «міжнародно-визнаною», можна лише за великої міри умовності. У цьому розумінні поняття «міжнародний злочин» може бути інтерпретоване як діяння, що є «міжнародно-визнаним» злочином. Поняття «міжнародний злочин» може трактуватися не тільки як «міжнародно-визнане», але і як «міжнародно-небезпечне» правопорушення.

Історично формування поняття міжнародного злочину як злочину, загального для всіх держав, зв'язується, у першу чергу, з піратством – класичним міжнародним злочином, що виокремився з маси правопорушень як діяння, що становило небезпеку для світового співтовариства і підлягало універсальній юрисдикції. В.П. Панов вказував, що з появою піратства, работоргівлі, фальшивомонетництва, незаконного розповсюдження наркотиків та інших злочинів, що посягають на інтереси декількох держав, з'явилася неминучість співробітництва між ними [1, с. 9].

На думку Н.А. Зелінської, якщо злочин – це діяння, яке є підставою для вжиття заходів кримінальної репресії, то міжнародний злочин – це діяння, яке є підставою для вжиття заходів міжнародної кримінальної репресії, тобто солідарного кримінального переслідування з боку інших держав. Концепція міжнародних злочинів у широкому розумінні охоплює всі злочини, що спричиняють виникнення правового інтересу міжнародного значення. У цьому контексті міжнародний злочин – це заборонене національним і/чи міжнародним кримінальним правом суспільно небезпечне діяння, що підлягає солідарному кримінальному переслідуванню в рамках міжнародної і/чи національної кримінальної юрисдикції [2, с. 12].

М.А. Захаров позначив три напрями формування поняття міжнародного злочину: 1) злочин, який «створюється» нормами міжнародного права; 2) злочин, «створюваний» національним законом під впливом міжнародного права; 3) злочин, що є підставою для надання державами взаємної міжнародно-правової допомоги у здійсненні кримінальної репресії [3, с. 231–232].

На розвиток поняття «міжнародний злочин» значно вплинув так званий «уніфікаційний рух». Уперше питання про уніфікацію кримінального законодавства було сформульовано як актуальне політичне завдання на Брюссельському конгресі Міжнародної асоціації кримінального права 1926 р. На цьому конгресі за пропозицією відомого румунського юриста В. Пелли було прийнято резолюцію, в якій визнавалася «дуже бажаною» уніфікація основних засад застосування репресії. У резолюції про міжнародні злочини зазначається: підлягає покаранню за законами даної держави незалежно від місця вчинення злочину і громадянства злочинця всякий, хто вчинить за кордоном один із таких злочинів: а) піратство; б) підробка металевих грошей, державних цінних паперів чи банкових квитків; в) торгівля рабами; г) торгівля жінками чи дітьми; д) навмисне уживання будь-якого роду засобів, здатних породити суспільну небезпеку; е) торгівля наркотиками; є) торгівля порнографічною літературою; ж) інші злочини, передбачені міжнародними конвенціями, що уклала дана держава [4, с. 19, 32, 36–37].

Серед проблем міжнародних злочинів помітне місце посідала воєнна агресія. На конференції 1927 р. була оголошена пропозиція про розробку проекту кримінальної відповідальності за пропаганду агресивної війни. Через три роки було прийнято резолюцію про караність пропаганди агресивної війни. Багато вчених розглядали дії нападаючої сторони як безперечні міжнародні злочини, що потребують спеціальних санкцій у порядку інтернаціональної юрисдикції. Так, Політис виокремлював особливу групу військових злочинів і злочинів, вчинення яких створює небезпеку для миру. В. Пелла склав детальний перелік подібних воєнних деліктів міжнародного характеру, до якого належали: ведення агресивної війни, порушення демілітаризованих зон, відмова підкоритися рішенням авторитетної міжнародної інстанції, оголошення мобілізації, маневри, що мають за мету демонструвати готовність до війни, погроза агресивними діями, втручання однієї держави у здійснення суверенних прав іншою державою [4, с. 29, 37].

У 1930 р. на Міжнародному пенітенціарному конгресі була подана колективна доповідь з питань уніфікації кримінального законодавства, в якій розглядалося питання про характер дій, що породжують колективну небезпеку. Згодом, у 1933 р. на 5-й Конференції з уніфікації міжнародного кримінального права було запропоновано оголосити міжнародними злочинами дії,

спрямовані на знищення етнічних, релігійних і соціальних співтовариств. Зазначені діяння поділялися на дві групи: агресія проти фізичних чи соціальних осіб як членів даного співтовариства («варварство») і руйнування культурних цінностей («вандалізм»).

Очевидно, що поняття «міжнародний злочин» складалося як правова категорія під впливом природно-правових поглядів. Проте такі природні, абсолютні злочини, як убивства, посягання сексуального характеру, розкрадання тощо не одержали статусу «міжнародно-заборонених». Вони не охоплюються спеціальними міжнародними конвенціями, бо для цього немає явної необхідності: криміналізація таких діянь здійснюється на національному рівні без втручання міжнародного права. Відсутність міжнародно-правової заборони на вчинення цих злочинів не означає, однак, що вони містять у собі меншу соціальну небезпеку, ніж діяння, що знайшли відбиття в конвенціях. Ці діяння є традиційними формами кримінальних правопорушень, з приводу яких держави активно співробітничали у вжитті заходів кримінальної репресії, тобто є «міжнародно-визнаними» злочинами, що за наявності іноземного елемента стають «інтернаціоналізованими» і можуть викликати виникнення міжнародно-правового інтересу.

«Міжнародно-караними» є правопорушення, що є підставою індивідуальної кримінальної відповідальності індивіда з міжнародного права. Вони можуть бути умовно названі міжнародно-правовими («злочинами з міжнародного права» чи міжнародними злочинами в строгому значенні цього терміну), оскільки є такими за природою кримінально-правової заборони: відповідальність за ці діяння виникає з міжнародного права незалежно від того, чи відбитий склад таких злочинів у законах держави, під юрисдикцію яких воно підпадає.

Відмінність міжнародних злочинів від інших злочинних дій полягає в тому, що внаслідок їхнього тяжкого для міжнародного співтовариства характеру кримінальна відповідальність за такі злочини є міжнародною і її може супроводжувати міжнародна кримінальна юрисдикція стосовно цих осіб. Таким чином, важливим юридично значимим наслідком установлення міжнародної злочинності того чи іншого діяння є виникнення міжнародної кримінальної відповідальності фізичних осіб, що його вчинили [5, с. 172].

Характерно, що у ст. 15 Міжнародного пакту про цивільні й політичні права 1966 р., який проголошує, що ніхто не може бути визнаний винним у вчиненні будь-якого кримінального злочину внаслідок будь-якої дії чи недовіди, що, відповідно до чинного в момент його вчинення внутрішньодержавного законодавства чи міжнародного права, не було кримінальним злочином, сказано: «Ніщо в цій статті не перешкоджає відданню до суду і покаранню будь-якої особи за будь-яке діяння чи недовіда, що на момент вчинення були кримінальним злочином відповідно до загальних принципів права, визнаних міжнародним співтовариством». Як видно, у Пакті підтверджується міжнародна криміналізація діяння відповідно до загальних принципів права, визнаних міжнародним співтовариством.

Таким чином, міжнародними злочинами є національні за джерелом кримінально-правової заборони правопорушення, що викликають колізію юрисдикцій і ініціюють екстрадиційну процедуру. Притому, що такі діяння не завжди становлять реальну небезпеку більш ніж для однієї держави, вони є «міжнародно-визнаними» правопорушеннями.

Список використаних джерел:

1. Панов В.П. Международное уголовное право: Учеб. пособ. / В.П. Панов – М.: ИНФА-М, 1997. – 320 с.
2. Зелінська Н.А. Міжнародно-правова концепція міжнародного злочину : автореф. дис. ... на здобуття наук.ступеня доктора юрид. наук «12.00.11» / Н.А. Зелінська. – Одеса, 2007. – 38 с.
3. Захаров Н.А. Курс общего международного права / Н.А. Захаров. – Петроград: Тип. Д.П. Вейсбрут, 1917. – 236 с.
4. Трайнин А.Н. Избранные произведения. Защита мира и уголовный закон / А.Н. Трайнин. – М.: Наука, 1969. – 454 с.
5. Решетов Ю.А. Борьба с международными преступлениями против мира и безопасности / Ю.А. Решетов. – М. : Международные отношения, 1983. – 224 с.